

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

- ส่วนที่ 1 - แนวความคิดเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์
 - แนวความคิดด้านการเสนอข่าวสารโดยการกำหนดเรื่องพิจารณา
 - ทฤษฎีผู้กรองสาร
- ส่วนที่ 2 - งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 1

แนวความคิดเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์

หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคม มนุษย์เราจะสามารถทราบข่าวสาร เหตุการณ์ และสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ว่าใกล้และไกลตัวได้จากหนังสือพิมพ์

คำว่า "หนังสือพิมพ์" ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 ระบุว่าหนังสือพิมพ์หมายความว่า สิ่งพิมพ์ซึ่งมีการจำหน่ายเช่นเดียวกัน และออกหรือเจตนาจะออกตามลำดับเรื่อยไป มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ก็ตาม¹

¹ดร. ธีรยุทธภรณ์, การหนังสือพิมพ์เบื้องต้น, ภาควิชาการหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529, หน้า 1

หนังสือพิมพ์คือ สิ่งพิมพ์ที่ออกตามระยะเวลาที่กำหนดติดต่อกัน เรื่อยไป เป็นลำดับ มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่ จำนวนหลายแผ่นพับได้ มีจุดมุ่งหมายในการเสนอข่าวสาร และสิ่งที่น่าสนใจทั่วไป¹

หนังสือพิมพ์รายวันคือ หนังสือพิมพ์ที่ออกจำหน่ายสม่ำเสมอเป็นประจำทุกวัน มักจะพิมพ์ในเมืองหลวง หรือเมืองใหญ่ ลงข่าวทุกชนิด เช่น ข่าวธุรกิจ ข่าวในประเทศ ข่าวกีฬา ข่าวสังคม ข่าวบันเทิง เป็นต้น โดยข่าวที่นำมาลงต้องเป็นข่าวสด ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนั้น หรืออย่างช้าไม่เกิน 2-3 วัน²

โดยทั่วไปแล้วหนังสือพิมพ์จะมีระยะเวลาการออกในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เป็นรายวัน หรือ รายปักษ์ เป็นต้น ลักษณะที่เด่นและเฉพาะของหนังสือพิมพ์ จะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ไม่ได้เย็บเล่มเหมือนหนังสือหรือนิตยสารทั่วไป³

ประเภทของหนังสือพิมพ์

การแบ่งประเภทของหนังสือพิมพ์โดยอาศัยลักษณะเนื้อหาเป็นสำคัญ แบ่งแยกได้ดังนี้⁴

1. หนังสือพิมพ์เน้นประชานิยม (Popular Newspapers) หนังสือพิมพ์เน้นประชานิยมบางคนเรียกว่า หนังสือพิมพ์ปริมาณ เพราะคนทั่วไปนิยมอ่านกันมาก จำนวน

¹Carter V. Good, Dictionary of Education, London McGraw Hillm 1956.

²Adams, Press Time^{2nd}, ed. New York Practice Hall, 1959.

³ครุฑ ทิรัญรักษ์ อ่างแล้ว, หน้า 1.

⁴พระ จิระโสภณ, ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์, ใน เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ หน่วยที่ 3, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2531, หน้า 191-192.

จำหน่ายค่อนข้างสูง แต่ข้อบ่งชี้ของหนังสือพิมพ์ประเภทนี้มิได้อยู่ที่จำนวนจำหน่ายเป็นสำคัญ แต่อยู่ที่เนื้อหาและวิธีการเสนอเนื้อหาเหล่านั้นให้กับผู้อ่าน จุดเด่นของหนังสือพิมพ์ประเภทนี้คือ เน้นการเสนอข่าวประเภทเร้าอารมณ์ผู้อ่าน (Sensational) เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวภัยพิบัติต่าง ๆ ข่าวที่เกี่ยวข้องกับเพศ ข่าวบุคคล ตลอดจนข่าวความขัดแย้งและความรุนแรงต่าง ๆ ที่คนทั่วไปสนใจ (Human Interest) บางที่เราเรียกข่าวประเภทนี้ว่า ข่าวเบา (Soft News) นักวิชาการจัดข่าวประเภทนี้เป็นข่าวที่ให้ผลตอบแทนทางอารมณ์โดยทันที (Immediate Rewards) รูปแบบการเขียนเต็มไปด้วยสีสันจินตนาการ และมักใช้ภาษาตลาดอยู่เสมอ ตัวอย่างได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ ดาวสยาม ข่าวสด เป็นต้น

2. หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพ (Quality Newspapers) หนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพในที่นี้มิได้หมายความว่า เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีคุณภาพดีเสมอไป แต่หมายถึงลักษณะการเสนอเนื้อหาเน้นข่าวประเภทหนัก ๆ (Hard News) เช่น ข่าวเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา ข่าวประเภทนี้มุ่งสนองความรู้ ความคิดเห็นเป็นสำคัญ ให้ผลตอบแทนแก่ผู้อ่านในระยะยาว (Delayed Rewards) กล่าวคือ ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความเข้าใจ และเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ได้ เช่น เป็นข้อมูลช่วยในการตัดสินใจ วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น รูปแบบการเขียนไม่หรือทว่าเร้าอารมณ์ ค่อนข้างจริงจัง ใช้เหตุผลมากกว่าการเล่นสำนวนโวหาร หนังสือพิมพ์ประเภทนี้จำนวนจำหน่ายไม่ค่อยสูงนัก ผู้นิยมอ่านมักเป็นผู้บริหาร หรือผู้มีการศึกษาพอสมควร ตัวอย่างได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชน สยามรัฐ มาตุภูมิ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้จำแนกประเภทของหนังสือพิมพ์ขึ้นมาอีกประเภท คือ หนังสือพิมพ์กึ่งคุณภาพและประชานิยม แต่ในการศึกษาครั้งนี้ขอยึดหลักการจำแนกประเภทเป็น 2 พวก ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งการจำแนกเป็นหนังสือพิมพ์เน้นประชานิยม และหนังสือพิมพ์เน้นคุณภาพนี้เป็นที่ยอมรับในประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะในอังกฤษและสหรัฐอเมริกา¹

¹พีระ จิระโสภณ, อ่างแล้ว, หน้า 194.

หน้าที่ของหนังสือพิมพ์¹

1. การให้ข่าวสาร หนังสือพิมพ์มีหน้าที่หลักคือ ต้องแสวงหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงมารายงานให้ประชาชนได้ทราบ อาจรายงานในลักษณะของข่าว บทความ หรือสารคดีก็ได้ โดยให้ข้อมูลตามตรงอย่างสมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อให้ผู้อ่านรับทราบ เหตุการณ์ทั้งหมด และสามารถวินิจฉัยได้ด้วยตนเอง

2. การให้ข้อเสนอแนะ หน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะ หรือชี้แนะแนวทางนั้น ต้องไม่ใช่เป็นการเสนอแนะในการรายงานข่าว เพราะข่าวคือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง การเสนอแนะควรแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือต่อข่าวที่ได้รายงานไปแล้ว โดยผ่านทางคอลัมน์ต่าง ๆ บทบรรณาธิการ บทวิจารณ์ บทความ เป็นต้น

3. การให้ความบันเทิง หน้าที่ส่วนนี้หมายถึง ความบันเทิงที่ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่าน เนื้อหาในหนังสือพิมพ์ เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด และพักผ่อนสมองไปด้วยในเวลาเดียวกัน เช่น ความบันเทิงที่ได้รับจากการอ่านการ์ตูน บทความสารคดี และบทวิจารณ์ เป็นต้น

4. การเป็นสื่อในการโฆษณา การขายเนื้อที่โฆษณาเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์ โฆษณาเป็นเส้นโลหิตของธุรกิจหนังสือพิมพ์ ถ้าไม่มีโฆษณาหนังสือพิมพ์ก็อยู่ไม่ได้ และเราอาจจะต้องซื้อหนังสือพิมพ์ในราคาแพงขึ้นมา

บทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อสังคม

แฟรงค์ ดับบลิว รูเชอร์ (Frank W. Rucher)² กล่าวถึงบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อสังคมไว้ดังนี้

¹ มาลี บุญศิริพันธ์, การจัดทำหนังสือพิมพ์, ใน เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ หน่วยที่ 10, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2531, หน้า 625

² Frank W. Rucher, Newspaper Organisation and Management, (Iowa : Iowa State University Press, 1968), PP. 5-6

1. ทำหน้าที่แถลงการณ์โดยเสนอข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน
2. ให้สาระสำคัญของข่าวสาร โดยอาจมีภาพประกอบความเข้าใจได้
3. สร้างประชาคติโดยการกระตุ้นให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นลงในหนังสือพิมพ์
4. เผยแพร่ชุมชนของตนต่อโลกภายนอก ชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่อง ข้อควรแก้ไขของชุมชน
5. ป้องกันและเหนี่ยวยุ้งการกระทำที่ผิดจากวิถีทางประชาธิปไตย
6. ให้การศึกษาแก่ผู้อ่านด้วยการให้ความรู้

ซีมัวร์ อูเร (Seymour-Ure)¹ กล่าวถึงหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อสาธารณชนและการเมืองไว้ดังนี้

1. เป็นสื่อกลางการติดต่อระหว่างรัฐบาลและประชาชน โดยการเผยแพร่ข่าวสารระหว่างกันและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยชี้ให้ผู้อ่านเห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมและการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนโดยรัฐบาล
2. มีหน้าที่รักษา (Guardian) ผลประโยชน์ของประชาชนโดยการตรวจสอบพฤติกรรมของนักการเมือง ให้กระทำหน้าที่เพื่อส่วนรวมโดยแท้จริง
3. มีหน้าที่สร้างประชาคติ โดยการแสดงข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศ มีความเห็นเป็นของตนเองและมุ่งความสนใจไปในเรื่องที่เหมาะสม

เอ็ดมันด์ ซี อาร์โนลด์ (Edmund C. Arnold)² กล่าวว่าหน้าที่ที่แท้จริงของหนังสือพิมพ์คือการแจกจ่ายข่าวให้แก่ผู้ที่ต้องการจะทราบ และสิ่งที่หนังสือพิมพ์ควรปฏิบัติได้แก่

¹Colin Seymour-Ure, The Press, Politics and Public, (London : New Fetter Land, 1968), PP. 15-19.

²Edmund C. Arnold, Function Newspaper Design (New York : Harper & Row, 1956), P. 1

1. ให้ข่าว
2. แปลความหมายของข่าว
3. ชักชวนผู้อ่าน
4. บริการบันเทิง

เอดการ์ เดล (Edgar Dale)¹ ให้ความเห็นว่า หนังสือพิมพ์ควรปฏิบัติดังนี้

1. หนังสือพิมพ์ต้องรายงานข่าวอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง และเป็นข่าวที่น่าสนใจ มีความสมบูรณ์ในเนื้อหา ให้ข่าวตรงกับเนื้อหา และไม่สิ้นจนไม่รู้เรื่อง
2. หนังสือพิมพ์ต้องทำหน้าที่แปลความหมายของข่าว เช่น หนังสือพิมพ์ลงข่าวว่า ธนาคารแห่งประเทศไทย จะทบทวนการต่ออายุ "ซอฟโลน" ให้กับธนาคาร . . . ดังนี้ หนังสือพิมพ์ก็ต้องให้ความหมายหรืออธิบายให้ผู้อ่านทราบว่า "ซอฟโลน" คืออะไร (อาจให้ความหมายว่า ซอฟโลนคือ เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ)
3. หนังสือพิมพ์ต้องเสนอความคิดเห็นที่เชื่อถือได้ มีเหตุผล มีหลักฐานและมีความเป็นกลาง
4. หนังสือพิมพ์ต้องช่วยให้ชุมชนดำเนินธุรกิจไปด้วยความสะดวก เช่น การโฆษณาต่าง ๆ หนังสือพิมพ์ที่ดีต้องคำนึงและพิจารณาว่า สิ่งใดควรและสิ่งใดไม่ควรโฆษณา โดยไม่ควรเห็นแก่รายได้เพียงอย่างเดียว
5. หนังสือพิมพ์ช่วยในเรื่องธุรกิจการงาน การสันทนการ ครอบครัว และปัญหาอื่น ๆ เช่น คอลัมน์สุขภาพอนามัย เป็นต้น
6. หนังสือพิมพ์ให้ความบันเทิงผ่อนคลายอารมณ์ของผู้อ่าน เช่น การ์ตูน นวนิยาย

¹Edgar Dale, How to Read a Newspaper, (Chicago : Scott, Foresman and Co., 1941), PP. 19-28.

อุทธรณ์ พลกุล¹ กล่าวว่า หนังสือพิมพ์มีบทบาทในการให้การศึกษาและความรู้เกี่ยวกับสังคมทุกด้าน เพราะหน้าที่ของหนังสือพิมพ์คือ แสงสว่างในการให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าในทางทวีปัญญา ให้การศึกษาและปลูกฝังวัฒนธรรมอันดีแก่ประชาชน หนังสือพิมพ์จึงเปรียบประหนึ่งเป็นสถานศึกษาของผู้ใหญ่ เมื่อตัวอักษรปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์ว่าอย่างไร นั้นหมายความว่า ประชาชนล้วนแต่ได้รับรู้ข้อความนั้น และเรื่องตามสภาพที่นำเสนอ และเชื่อว่าถูกต้องไว้ก่อน

เมื่อกล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อสังคม ก็ควรพิจารณาไปถึงธรรมชาติของผู้รับสารหรือมนุษย์โดยทั่วไปด้วย ธรรมชาติของมนุษย์โดยทั่วไปแล้วมักจะมีความต้องการความปรารถนา หรือ "สิทธิที่จะรู้" เรื่องราวต่าง ๆ ที่จะติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และทัศนคติของกันและกัน ต้องการเรียนรู้ "ข่าว" เพื่อค้นหาความจริง สิ่งเหล่านี้เป็นความสัมพันธ์ที่ทำให้สังคมมีความคล้ายคลึงกัน คำว่า "สิทธิที่จะรู้" หมายถึงสิทธิส่วนบุคคลที่จะรู้ถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เขามีส่วนเกี่ยวข้องและมีความสนใจ สิทธิที่จะรู้เป็นแนวคิดของสังคมประชาธิปไตยในโลกเสรี บุคคลมีสิทธิที่จะรู้เรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตนและของโลก เพื่อจะเสริมให้ตนเป็นคนฉลาดรอบรู้และสามารถปรับตัวสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้²

กล่าวโดยสรุปหนังสือพิมพ์มีบทบาทสำคัญต่อสังคมในการถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลและให้ความกระจ่างแก่ประชาชน ด้วยการรายงานและอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในโลก โดยมีนักข่าวทำหน้าที่เป็นเสมือนหูและตา คอยรับฟังมองดูและรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่ควบคุมโดยรัฐบาล และในขณะเดียวกัน หนังสือพิมพ์ก็ทำหน้าที่เป็นผู้คอยจ้องดูการปฏิบัติงานของรัฐบาลและสถาบันอื่น ๆ แทนประชาชน บทบาทและหน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์ก็คือ การให้ข่าวสาร รวมไปถึงการให้ข้อเสนอแนะ ให้ความบันเทิง และเป็นสื่อในการ

¹อุทธรณ์ พลกุล, "หนังสือพิมพ์กับประชาชน", มหาชนทัศน์ (กรุงเทพฯ : กลุ่มวิชาการเพื่อประชาชน, 2517), หน้า 115-116.

²ดร. ธีรยุทธภรณ์, อ้างแล้ว, หน้า 14-15.

โฆษณา โดยจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเข้มงวดและจริงจัง ปราศ-
จากการถือคติและความลำเอียงใด ๆ ทั้งสิ้น

เนื้อหาของหนังสือพิมพ์จำแนกตามรูปแบบที่นำเสนอต่อไปนี้

1. ข่าว (News)

ความหมายของคำว่า "ข่าว" มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละคนจะมอง
แง่มุมของเหตุการณ์อย่างไร ทำให้นิยามของคำว่า "ข่าว" เป็นไปอย่างกว้างขวาง ดังนี้¹

ข่าว คือ เหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงที่ประชาชนสนใจใคร่รู้

ข่าว คือ รายงานของเหตุการณ์ที่ปัจจุบัน มีความยุติธรรมทันเหตุการณ์
ถูกต้อง กระทัดรัด และเที่ยงตรง

ข่าว คือ สิ่งที่ประชาชนสนใจ

ข่าว คือ สิ่งที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์คัดลिनใจ เลือกลงพิมพ์ เพื่อเสนอต่อ
ผู้อ่าน

ข่าว คือ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและมีความสำคัญ ฯลฯ

จากนิยามข้างต้นพอสรุปได้ว่า "ข่าว" ควรประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐาน
3 ประการคือ ความน่าสนใจ (Interest) ข้อเท็จจริง (Facts) และผู้อ่าน
(Readers) กล่าวคือ ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นต้อง เป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับผู้อ่าน ดังนั้นผู้สื่อข่าว
จึงจำเป็นต้องรายงานข้อเท็จจริงให้เป็นที่น่าสนใจแก่ผู้อ่านของตน

กล่าวได้ว่า "ข่าว" คือรายงานของเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่น่าสนใจมิใช่
เพียงเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเท่านั้น แต่ข่าวจะเป็นเรื่องราวที่มีคนรายงานมาให้เราทราบ

¹ มาลี บุญศิริพันธ์, หลักการทำหนังสือพิมพ์เบื้องต้น, คณะวารสารศาสตร์และ
สื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529, หน้า 16-17.

สาระสำคัญของข่าวต้องเป็นรายงานของ เหตุการณ์ที่ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการ เห็นพ้องต้องกันว่า ประชาชนควรรับทราบ ทั้งผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการข่าว จึง เป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่า เหตุการณ์ใดควรได้รับการรายงานหรือไม่¹

ได้กล่าวไปแล้วว่าองค์ประกอบสำคัญของข่าวก็คือ ข้อเท็จจริง ผู้อ่าน และความน่าสนใจ ซึ่งเป็น เหตุการณ์ที่ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการข่าว ตัดสินใจเลือกรายงานข่าว सारให้อยู่ในรูปแบบที่ต้องการ ตลอดจนการกำหนดเวลาหรือหน่วง เนี้ยวสารนั้นไว้ หรือ เสนอสารทั้งหมดซ้ำ ๆ กัน หรืออาจเลือกเสนอเพียงบางส่วน ในที่นี้ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการ ข่าวจึงทำหน้าที่เหมือนผู้เปิดและปิดประตูสารนั้นเอง (Gatekeeper)

ต่อไปจะได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ "ข่าว" น่าสนใจดังต่อไปนี้²

1. ความสดทันสมัย (Immediacy) เช่น การรายงานให้ทราบอย่าง ทันทีทันควัน
2. ความใกล้ชิด (Proximity) เช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใกล้ตัวผู้อ่าน
3. ความเด่น (Prominence) เช่น ความเด่นของบุคคล สถานที่ สิ่งของ ฯลฯ
4. ความผิดปกติ (Unusualness) เช่น สิ่งแปลกไม่เกิดขึ้นตามปกติ ตามธรรมชาติ
5. สิ่งที่น่าสนใจ หรือ เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ (Human Interest)
6. ความขัดแย้ง (Conflict) เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง ทาง ธุรกิจ

¹ มาลี บุญศิริพันธ์, การจัดทำหนังสือพิมพ์ ในเอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์, หน่วยที่ 10, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531, หน้า 638

² มาลี บุญศิริพันธ์, หลักการทำหนังสือพิมพ์เบื้องต้น, อ่างแล้ว, หน้า 18-20.

7. ความลึกลับซับซ้อน (Suspense) เช่น เหตุการณ์ที่ยังไม่สามารถคลี่คลายได้
8. ความกระทบกระเทือน (Consequence) เช่น ผลกระทบต่อมวลชนด้านการครองชีพ
9. ความก้าวหน้า (Progress) เช่น การค้นพบตัวยาใหม่ ๆ ค้นพบสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ
10. เพศ (Sex) เช่น พฤติกรรมเบี่ยงเบนรักร่วมเพศ, ลีทธิของสตรีกับบุรุษ

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้ข่าวน่าสนใจ เช่น "เนื้อที่ในการตีพิมพ์" (Space) "การขาดหัวข้อ" "ตำแหน่งหน้าที่" ฯลฯ

2. บทความ

ความหมายของคำว่า "บทความ" อาจมีความหมายได้สองนัย¹ ความหมายอย่างแรกเป็นที่เข้าใจกันทั่วไปหมายถึง ความเรียงที่เสนอเรื่องราวต่าง ๆ อันเป็นจริงมิใช่เรื่องสมมุติ เขียนขึ้นด้วยท่วงทำนองที่ค่อนข้างเอาจริงเอาจัง โดยนัยนี้อาจหมายถึง บทความวิชาการ บทวิเคราะห์เหตุการณ์ รวมทั้งอาจหมายถึงบทความสารคดีด้วยก็ได้ อีกนัยหนึ่งบทความอาจหมายถึง เรื่องที่มุ่งเสนอความคิดเห็นเป็นสำคัญอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง แต่ข้อเท็จจริงนั้นก็อยู่ในฐานะเป็น "บันได" นำไปสู่การแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง

¹ชวลิต ปัญญาลักษณ์ "หลักเบื้องต้นในการเรียบเรียงบทความ" ใน ความรู้ ทั่วไปเกี่ยวกับการทำหนังสือพิมพ์, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์, 2525, หน้า 156-157.

3. คอลัมน์

คอลัมน์โดยทั่ว ๆ ไปในหนังสือพิมพ์มักเป็นข้อเขียนที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง มีความยาวจำกัดอยู่ในเนื้อที่เฉพาะ มักลงชื่อผู้เขียนหรือใส่ नामปากกา และมักมีตำแหน่งหน้าประจำ นอกจากนี้ยังรับฟังความคิดเห็นจากผู้อ่านด้วย จึงเปรียบเสมือนเวทีแสดงความคิดเห็น เช่น คอลัมน์สังคมชุมชน คอลัมน์ชุมชนการเมือง คอลัมน์จดหมายจากผู้อ่าน คอลัมน์ตกลงขบขัน¹ คอลัมน์ถามตอบปัญหาทางการแพทย์ เป็นต้น

4. บทบรรณาธิการ

บทบรรณาธิการหรือบทนำ คือคอลัมน์หนึ่งที่ปรากฏในหน้าบทบรรณาธิการ เพื่อแสดงความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบและยุติธรรม ชี้แนะทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นกลาง ความสำคัญของบทบรรณาธิการอยู่ที่ การแสดงออก สะท้อนถึงนโยบายและจุดยืนของหนังสือพิมพ์ต่อเหตุการณ์นั้น²

5. โฆษณา

การโฆษณา (Advertising) คือการติดต่อบรรณาการจากผู้โฆษณา ถ้าเป้าหมายที่คาดว่าจะเป็นผู้ซื้อสินค้า หรือใช้บริการนั้น ๆ โดยการติดต่อบรรณาการนั้นอาจเป็นในรูปแบบสิ่งพิมพ์ การวาดภาพ การกระจายเสียง และการกระจายเสียงแพร่ภาพ³

¹ มาลี บุญศิริพันธ์, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์, อ่างแล้ว, หน้า 672

² มาลี บุญศิริพันธ์, การเขียนบทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย รายงานการวิจัย, 2527, หน้า 7.

³ ตาราวรรณ สุขุมลชาติ, "การสร้างสรรค์และออกแบบสื่อสิ่งพิมพ์" ในเอกสาร การสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531.

นอกจากบทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อสังคม โดยการนำเสนอข่าวสารในรูปแบบต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ในการศึกษาครั้งนี้ยังได้พิจารณาถึง "การพาดหัวข่าว" ของหนังสือพิมพ์อีกด้วย การเขียนพาดหัวข่าว (Headlines) เป็นส่วนที่ดึงดูดความสนใจ และบอกให้ผู้อ่านรู้ว่า ข่าวนั้นมีประเด็นสำคัญอะไรบ้าง ตามที่ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการข่าว จะทยอยยกขึ้นมา เน้นให้ผู้อ่านรับรู้

วัตถุประสงค์ของการพาดหัวข่าว¹

1. เพื่อดึงดูดความสนใจ ให้ผู้อ่านอยากรู้รายละเอียดเพิ่มเติม จึงหยิบขึ้นดูหรือชื่อไปอ่าน
2. เพื่อให้สาระสำคัญของข่าว ประหยัดเวลาให้ผู้อ่านเพียงชำเลื่องดูถ้าสนใจก็ชื่อไปอ่าน
3. เพื่อช่วยการจัดหน้า ให้มีความหลากหลายสวยงามมีความแตกต่างในเนื้อหา และขนาดของตัวอักษร
4. เพื่อบอกลำดับความสำคัญของข่าว ข่าวใดที่บรรณาธิการพิจารณาว่ามีความสำคัญมักจะใช้อักษรขนาดใหญ่ เพื่อสะดวกในการเลือกอ่านข่าวตามลำดับ
5. เพื่อสร้างบุคลิกของหนังสือพิมพ์ ลักษณะการพาดหัว การใช้ภาษาสำนวนของหนังสือพิมพ์แต่ละชื่อฉบับจะแตกต่างกันบ้าง เพื่อสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวให้ผู้อ่านคุ้นเคย

¹ มาลี บุญศิริพันธ์, หลักการทำหนังสือพิมพ์เบื้องต้น, คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529, หน้า 76-77.

แนวความคิดด้านการเสนอข่าวสารโดยการกำหนดเรื่องพิจารณา (Agenda Setting)

หน้าที่ของสื่อมวลชนในการกำหนดเรื่องพิจารณานี้ เป็นแนวความคิดของ แมคคอมบส์ และชอว์ (Maccombs and Shaw) เมื่อปี ค.ศ. 1972 แต่มีนักวิชาการบางท่านยืนยันว่า แนวคิดเรื่องการกำหนดเรื่องพิจารณา หรือการกำหนดวาระนี้ เป็นแนวคิดที่ ลิปแมน (Lippman) ได้คิดขึ้นมาก่อนในราวปี ค.ศ. 1922 โดยเขาได้กล่าวว่า สื่อมวลชนมีบทบาทในการสร้างภาพต่าง ๆ ในสมองของเรา ซึ่งคล้ายกับแนวความคิดในเรื่องหน้าที่ของสื่อมวลชนในการกำหนดเรื่องพิจารณาของ แมคคอมบ์ และ ชอว์¹

นักวิชาการอีกท่านหนึ่งคือ โคเฮน² (Cohen) ก็เป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดในเรื่องนี้ โดยได้กล่าวถึงอิทธิพลของหนังสือพิมพ์ ในการเป็นผู้บอกแก่ผู้อ่านว่าเรื่องอะไรควร จะคิด

บุญเลิศ ศุภคิลก³ กล่าวว่า สื่อมวลชนทั้งหลายเป็นผู้กำหนดเรื่อง หรือหัวข้อ เกี่ยวกับปัญหา ตลอดจนประเด็นของหัวข้อเรื่องต่าง ๆ ให้ประชาชนผู้รับข่าวสารทั่วไปได้รับทราบและตระหนักถึงปัญหา หรือประเด็นต่าง ๆ ตามที่กำหนดในสื่อ นั้น ๆ

¹พีระ จิระโสภณ "ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน" ใน เอกสารการสอนชุดวิชา หลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 9-15 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหมิตร) 2529 หน้า 662

²Cohen, Bernard C. The Press and Foreign Policy Princeton : Princeton University Press, 1976, PP. 120

³บุญเลิศ ศุภคิลก "สื่อมวลชน พลังแห่งการพัฒนาการเมืองที่ถูกลืม" วารสารธรรมศาสตร์ (มิถุนายน - กันยายน 2518), หน้า 30-37.

แบบจำลองการกำหนดวาระของ แมคคอม และ ซอว์ ที่อ้างถึงใน ส่วนนี้ ยมาภัย และ รวีวรรณ ประกอบผล¹ แสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนเป็นตัวกำหนดเรื่องพิจารณาให้แก่ผู้รับสารเรื่องที่สื่อมวลชนให้ความสนใจมากที่สุด จะถูกรับรู้ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด ดังนี้

ประเด็นปัญหา	การให้ความสนใจของสื่อมวลชน ต่าง ๆ กัน	การรับรู้ที่ตามมาของสาธารณชน ต่อประเด็นปัญหาเหล่านั้น
X ₁		 1
X ₂		 2
X ₃		 3
X ₄		 4
X ₅		X ₅
X ₆		 6

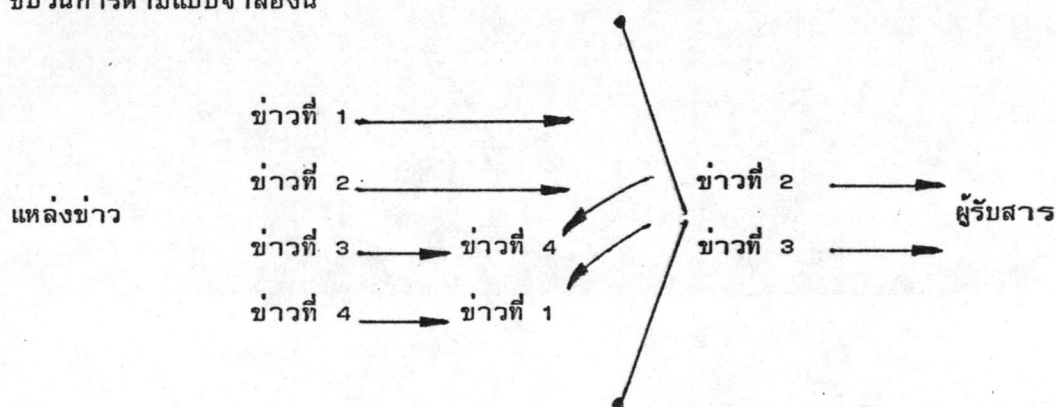
แบบจำลองการกำหนดเรื่องพิจารณา ของ แมคคอม และ ซอว์

จากแบบจำลองจะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนจะทำหน้าที่เป็นผู้เสนอเรื่องราวเหตุการณ์ในสังคมที่เกิดขึ้น ให้ผู้รับได้พิจารณาว่า อะไรเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสนใจในขณะนั้น

¹ ส่วนนี้ ยมาภัย และ รวีวรรณ ประกอบผล แบบจำลองการสื่อสารสำหรับการศึกษาการสื่อสารมวลชน (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526)

ทฤษฎีผู้กรองสาร

ผู้กรองสาร (Gate Keeper) คือ บุคคลที่ทำหน้าที่กั้นกรอง เลือกสรรข่าวสาร เพื่อเสนอต่อไปยังสาธารณชน ผู้กรองสารจึงอยู่ในฐานะที่จะควบคุมข่าวสารต่าง ๆ ที่จะผ่านไปยังประชาชนทั่วไป โดยอาศัยวิธีการคัดเลือก และเรียบเรียงข่าวสาร ตลอดจนกำหนด เวลาและจัดลำดับความสำคัญของข่าวสารนั้น ๆ ซึ่ง ไวท์ (White)¹ ได้ทำการศึกษาบทบาทของผู้กรองสารจากการทำงานของบรรณาธิการข่าวโทรทัศน์ ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอเมริกันฉบับหนึ่ง ซึ่งมีกิจกรรมในการตัดสินใจคัดเลือกข่าวเพื่อตีพิมพ์ ในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นดังกล่าว โดยมี ขบวนการตามแบบจำลองนี้

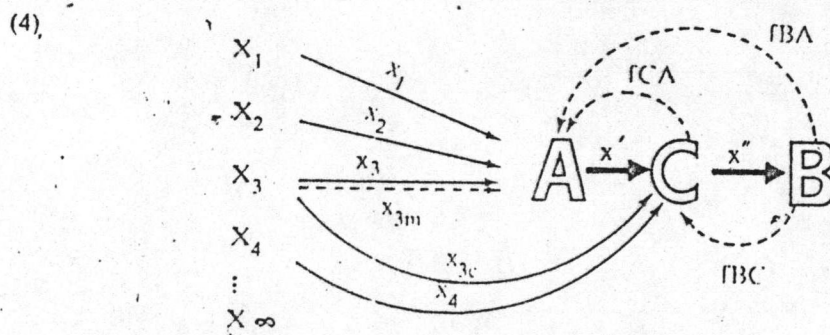
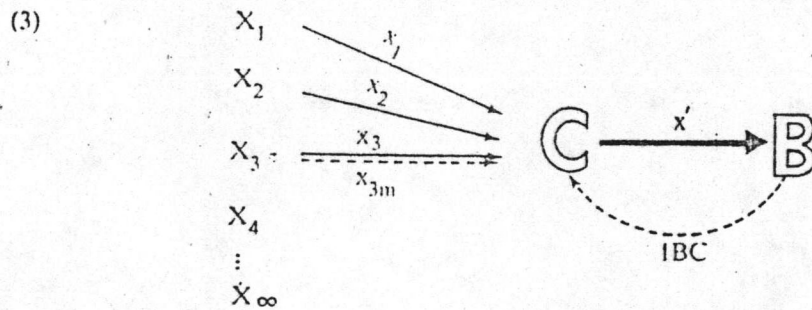
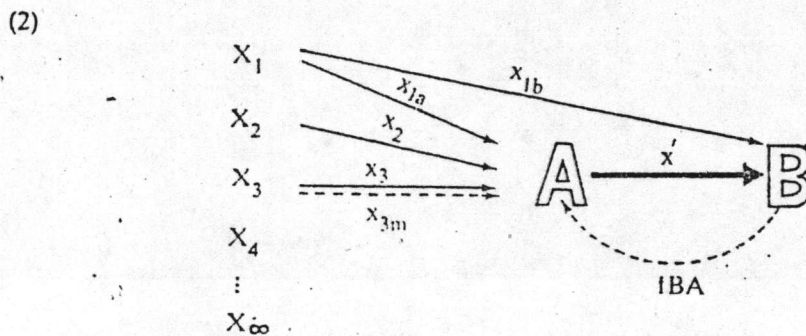
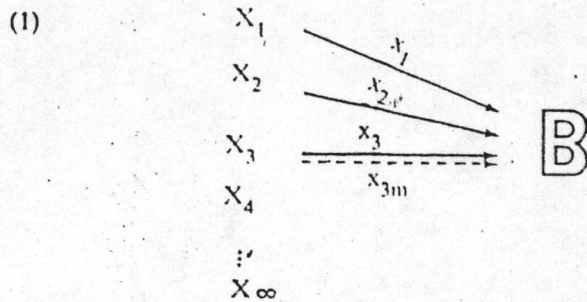

แบบจำลองผู้กรองสาร

จากแบบจำลองจะเห็นได้ว่าแหล่งข่าวจะมีข่าวสารมากมายหลายชิ้นที่ส่งมายัง สื่อมวลชน อันได้แก่ หนังสือพิมพ์ บรรณาธิการข่าวจะทำหน้าที่คัดเลือกข่าวสารเพียงบางชิ้น เพื่อตีพิมพ์ส่วนข่าวอีกหลายชิ้นถูกตัดทิ้งไป ข่าวสารที่ถูกคัดเลือกไว้นี้จะผ่านกระบวนการผลิต หรือตกแต่งให้เหมาะสมกับเวลา เนื้อที่ หรือลักษณะของสื่อ เพื่อส่งไปยังผู้รับ ซึ่งจากแบบ

¹White, D.M. "The Gatekeeper : A Case Study in the Selection of News" Journalism Quarterly 27 (Fall 1950), pp. 383-390.

จำลองของไวท์ นี เวสเลย์ และ แมคคีน (Westley, B.H. and Mc Lean, Jr)¹ ได้นำไป
 ประยุกต์เพื่ออธิบายบทบาทของช่องทางการสื่อสารในฐานะเป็นผู้กรองสารไว้ดังนี้

แบบจำลองบทบาทของช่องทางการสื่อสาร ของ เวสต์ลีย์ และ แมคคีน

จากแบบจำลองของ เวสเลย์ และ แมคลีน

" X " คือ เหตุการณ์ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมายรอบตัวบุคคลในสังคม แต่ มิได้นำมาผ่านขบวนการผลิตเป็นข่าวสาร

" B " คือ ผู้รับสาร เป็นบุคคลที่ต้องการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ รอบตัว เพื่อสนองความพึงพอใจ หรือเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ผู้รับสารนี้อาจจะได้รับรู้เหตุการณ์ (X) ได้โดยตรง หรือโดยการถ่ายทอดจากบุคคลอื่น (A) หรือทางช่องทางการสื่อสารอื่น ๆ

" A " คือ ผู้ส่งสาร เป็นผู้ที่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น (X) แล้วต้องการเลือกเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งมาถ่ายทอดไปให้ผู้อื่นได้รับทราบ

" C " คือ ช่องทางการสื่อสาร ที่อยู่ระหว่างผู้ส่งสาร (A) และผู้รับสาร จะทำหน้าที่คัดเลือกข่าวสารที่คิดว่าผู้รับสาร (B) ต้องการ แล้วทำการถ่ายทอดไปสู่ B ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ ออกอากาศทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ช่องทางการสื่อสาร (C) จึงสามารถช่วยให้ผู้รับสาร (B) รับรู้ข่าวสารได้อย่างกว้างขวางกว่าการรับรู้โดยตรง

" F " คือ การบ่อนกลับ (Feedback) เป็นการส่งข่าวสารจากผู้รับกลับไปหาผู้ส่ง ทำให้ผู้ส่งสารทราบว่าข่าวสารที่ส่งไปนั้นมีผลอย่างไรต่อผู้รับบ้าง เช่น ผู้รับเกิดความเชื่อ หรือไม่เชื่อตาม พพอใจ หรือไม่พอใจในสารนั้น ๆ การบ่อนกลับนี้อาจเป็นการสื่อสารแบบตัวต่อตัว หรือทางจดหมาย ทางโทรศัพท์ ซึ่งเรียกว่า การบ่อนกลับอย่างมีจุดมุ่งหมาย (Purposive Feedback) คือผู้รับสารเจตนาที่จะบอกให้ผู้ส่งสารทราบถึงผลของการส่งข่าวสารนั้น ๆ ส่วนการบ่อนกลับอีกลักษณะหนึ่งเป็นแบบไม่มีจุดมุ่งหมาย (Nonpurposive Feedback) ผู้ส่งสารต้องใช้วิธีสังเกต และอนุมานเอาจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น สังเกตจากยอดจำหน่ายของหนังสือพิมพ์ หรือ จำนวนผู้ชม ซึ่งการบ่อนกลับนี้อาจบ่อนกลับจาก B ไป A หรือ B ไป C หรือจาก C ไป A ก็ได้

จากแบบจำลองบทบาทของช่องทางการสื่อสารของ เวสเลย์ และแมคลีนดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า บทบาทของช่องทางการสื่อสาร (C) ตรงกับบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน อันได้แก่หนังสือพิมพ์ ในการคัดเลือกข่าวสาร และผลิตข่าว บทความต่าง ๆ ถ่ายทอดไปยัง

ผู้อ่านหรือผู้รับสาร ซึ่งเป็นบทบาทของ "ผู้กรองสาร" ตามแบบจำลองของ ไวท์ นั้นเอง

พระ จิระโสภณ¹ ได้อธิบายถึงบทบาทของผู้กรองสาร ไว้ว่า ในความเป็นจริง ผู้กรองสาร อาจจะมีขั้นตอนในการทำงานสลับซับซ้อนกว่าในแบบจำลอง เช่น ข่าวโทรทัศน์ที่ส่งมายังสื่อมวลชนต่าง ๆ นั้น ก่อนที่จะส่งมาจะต้องมีการกลั่นกรองจากบรรณาธิการของสำนักข่าวนั้น ๆ เสียก่อน หรือแม้แต่ผู้สื่อข่าวของสำนักข่าวเองก็จะทำหน้าที่เป็น ผู้กรองสาร คือ คัดเลือกว่าจะทำรายงานข่าวไหน หรือไม่ทำข่าวไหนบ้าง และเมื่อข่าวโทรทัศน์ถูกส่งมายังสื่อมวลชนต่าง ๆ นอกจากจะถูกคัดเลือกโดยบรรณาธิการนอกจากจะถูกคัดเลือกโดยบรรณาธิการข่าวต่างประเทศแล้ว ก็ยังอาจถูกกลั่นกรองจากบรรณาธิการ หรือหัวหน้าข่าวในระดับสูงอีกที นอกจากนี้ข่าวที่ถูกเผยแพร่ไปยังผู้รับสาร เมื่อผู้รับสารได้อ่าน ได้รับฟัง หรือรับชมแล้ว ก็อาจจะถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่น เช่น สมาชิกในครอบครัวญาติ เพื่อน ฯลฯ การถ่ายทอดสารโดยผู้รับสารจากสื่อมวลชนนี้เป็นไปในลักษณะของ "ผู้กรองสาร" เช่นเดียวกันคือ จะเลือกถ่ายทอดเพียงบางส่วน จึงเห็นได้ว่าข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้นมักจะไหลผ่านผู้กรองสารมากมายหลายชั้น

จากทฤษฎี แนวคิดต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลในการกำหนดเรื่องพิจารณา กำหนดภาพในสมองของผู้รับ เช่น ให้ความรู้ข่าวสารเรื่องโรคเอดส์ในด้านใดบ้าง แง่มุมใดบ้าง มากน้อยเพียงใด นั่นก็คือ "หนังสือพิมพ์" ทำหน้าที่ในการกำหนดเรื่องพิจารณาแก่ผู้รับในฐานะผู้กรองสารนั่นเอง

¹พระ จิระโสภณ "ทฤษฎีการสื่อสารมวลชน" ใน เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ 9-15 หน้า 625 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมมิตร 2529)

ส่วนที่ 2

งานวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดเรื่องพิจารณา, การกำหนดวาระ

บุญรับ ศักดิ์มณี¹ (2524) ทำการวิเคราะห์ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย 12 ฉบับ ที่ตีพิมพ์ในกรุงเทพมหานคร ในช่วงเดือนพฤษภาคม - ตุลาคม 2522 พบว่า หนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย์ เสนอข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมในปริมาณสูงที่สุด และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเสนอในปริมาณน้อยที่สุด เนื้อหาที่หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่นำเสนอ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมคือ ข่าวสารด้านวัตถุดิบ นโยบายด้านสิ่งแวดล้อม อากาศ และน้ำมากที่สุด ส่วนที่หนังสือพิมพ์เสนอน้อยคือเรื่องเกี่ยวกับ ดิน ชยะ ผังเมือง สัตว์ป่า และแร่ธาตุ

ปราโมช รัฐวินิต² (2525) ศึกษาเรื่องบทบาทของข่าวโทรทัศน์กับการกำหนดวาระให้กับประชาชน การศึกษาเฉพาะกรณีข่าวการสร้างงานในชนบท ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 (2525 - 2529) พบว่า โทรทัศน์ได้ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารในลักษณะของการให้สถานภาพแก่บุคคลมากกว่าทำหน้าที่หลัก คือ การให้ข่าวสาร ให้ความรู้แก่ประชาชน ข่าวสารต่าง ๆ ที่ปรากฏทางโทรทัศน์ จะเป็นข่าวเกี่ยวกับตัวบุคคล เป็นส่วนใหญ่ การเสนอข่าวสารเกี่ยวกับหัวข้อปัญหาต่าง ๆ มีน้อยมาก

¹บุญรับ ศักดิ์มณี "การวิเคราะห์ข่าวสารทางด้านสิ่งแวดล้อมในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2524

²ปราโมช รัฐวินิต "บทบาทของข่าวโทรทัศน์กับการกำหนดวาระให้กับประชาชน การศึกษาเฉพาะกรณีการสร้างงานในชนบท ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 (2525-2529) วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525

อัญชลี จารุสมบัติ¹ (2526) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อการพัฒนาแนวความคิดใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณีการทำให้การทำแท้งถูกกฎหมาย พบว่า หนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพมีการเสนอเนื้อหาการทำแท้งมากกว่าหนังสือพิมพ์ปริมาณ ส่วนการนำเสนอข่าวและบทบาทของหนังสือพิมพ์ทั้งสองประเภทไม่แตกต่างกัน คือ มุ่งให้ข้อเท็จจริง สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น และเป็นตัวนำความคิดเห็น และพบว่าหนังสือพิมพ์ปริมาณมีแนวโน้มนำเสนอเนื้อหาอย่างเป็นกลาง

สุกัญญา ศิระวณิช² (2527) ศึกษาเรื่องสิ่งพิมพ์กับปัญหาพลังงาน ผลการวิจัยพบว่า หนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารทั้งประเภทคุณภาพและปริมาณ ได้ให้ความสนใจในเรื่องพลังงานอย่างจริงจัง ใน 1 ปีที่เป็นช่วงวิกฤตของปัญหาพลังงาน (มีนาคม 2523 - เมษายน 2524) การเสนอเนื้อหาเป็นไปอย่างเป็นกลาง การเสนอข่าวสารเชิงเร้าอารมณ์ และโจมตีผู้บริหารจะปรากฏมากในคอลัมน์ โดยเฉพาะในคอลัมน์ของหนังสือพิมพ์ปริมาณ และพบว่า มีข้อแตกต่างในการเสนอข่าวและคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสาร และระหว่างหนังสือพิมพ์คุณภาพและปริมาณ

พรรณนีย์ วิชชาชู³ (2531) ศึกษาการกำหนดเรื่องพิจารณาข่าวการเกษตรของเรื่องพิจารณาข่าวการเกษตรแตกต่างกัน เฉพาะในข่าว เพาะปลูก ข้าวป่าไม้ และการเสนอถึงบุคคลในข่าว ในด้านภาพพจน์พบว่า ภาพพจน์ของข่าวการเกษตรที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์มีทิศทางเป็นบวก

¹อัญชลี จารุสมบัติ "บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อการพัฒนาแนวความคิดใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณีการทำให้การทำแท้งถูกต้องตามกฎหมาย" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526

²สุกัญญา ศิระวณิช รายงานผลการวิจัยสิ่งพิมพ์กับปัญหาพลังงาน กรุงเทพมหานคร คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526

³พรรณนีย์ วิชชาชู "การกำหนดเรื่องพิจารณาข่าวการเกษตรของโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531

ซอห์น¹ (2527) ทำการศึกษาเรื่อง การกำหนดเรื่องพิจารณาของหนังสือพิมพ์ กับความคาดหวังของชุมชน โดยทำการสอบถามประชาชนในชุมชนถึงความคาดหวังที่มีต่อ เมืองถ่านหินใหม่ที่เกิดขึ้นในชุมชน ผลปรากฏว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความคาดหวัง เช่นเดียวกันกับสิ่งที่หนังสือพิมพ์เน้นย้ำในเรื่องของเมืองใหม่ ซึ่งเท่ากับเป็นการสนับสนุนทฤษฎี การกำหนดเรื่องพิจารณา หนังสือพิมพ์จึงเป็นผู้กำหนดความคาดหวังของชุมชน หรือสะท้อน ความคาดหวังนั้น โดยที่สื่อมวลชนในท้องถิ่นยอมรับว่า คนเลือกกำหนดเรื่องพิจารณาในทาง บวก ตามความรู้สึกที่ว่าผู้รับสารมีความต้องการ และคาดหวัง

งานวิจัยเกี่ยวกับผู้กรองสาร

ไวท์² พบว่า เป็นความจริงทางจิตวิทยาที่คนเรามักจะรับรู้ความถูกต้องของสิ่งที่ เกิดขึ้นเฉพาะที่ตรงกับความเชื่อของเรา อย่างที่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ซึ่งทำหน้าที่เป็น ผู้กรองสาร อาจจะไม่เลือกข่าวสารเสนอต่อประชาชน เฉพาะสิ่งที่เขาเชื่อว่าเป็นจริง

เกิร์บเนอร์³ พบว่า ผู้รายงานข่าวที่มีความแตกต่างกันในทางอุดมคติทาง การเมือง จะเขียนข่าวจากข้อมูลเดียวกันออกมาต่างกัน ส่วนกรีนเบิร์ก และเทรเนนบาม⁴

¹Sohn, Broadrick A. "Newspaper Agenda Setting and Community Expectation" Journalism Quarterly 62 (Winter 1984), PP. 892-897.

²White, D.M. "The Gatekeeper : A Case Study in the Selection of News" Journalism Quarterly 27 (Fall 1950) PP. 31-38.

³Gerbner, G. "Ideological Perspectives and Political Tendencies in News Reporting" Journalism Quarterly 41 (Autumn 1964) 495-508.

⁴Greenberg, B.S. and Tannenbaum, P.H. "Communicator Performance Under Cognitive Stress" Communication Research 4 (October 1977) 169-178.

ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการเขียนข่าวที่ตรงกันข้ามกับความรู้สึกของผู้รายงานข่าว ผลปรากฏว่า จะเกิดความตึงเครียดในทางความคิด (Cognitive Stress) ซึ่งอาจนำไปสู่การบิดเบือนเนื้อหาได้

บริด (Breed)¹ พบว่า ประมาณ 2 ใน 3 ของข่าวสารที่เกิดขึ้นสื่อมวลชนจะเป็นผู้เก็บเอาไว้ ไม่เผยแพร่ต่อสาธารณชน และสรุปว่า สื่อมวลชนพยายามจะไม่เสนอข้อผิดพลาดของสถาบันในสังคม แต่จะพยายามรักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเอาไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรคเอดส์

ศูนย์วิจัยและพัฒนา คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และสมาคมเร่งรัดพัฒนาคุณภาพชีวิต² ได้ร่วมกันจัดนิทรรศการ และกิจกรรมเผยแพร่ความรู้เรื่องโรคเอดส์ ณ เมืองพัทยา เมื่อวันที่ 6 - 7 กันยายน 2528 ที่ผ่านมา และได้ทำการวิจัยเชิงสำรวจในกิจกรรมนี้ โดยทำการสำรวจความรู้และความเข้าใจในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ประกอบอาชีพพิเศษทั้งชายและหญิง พบว่า ร้อยละ 88.64 เคยได้ยินชื่อโรคเอดส์มาก่อน ร้อยละ 10.36 เท่านั้นที่ไม่เคยได้ยิน ร้อยละ 29.55 ไม่ทราบว่าโรคเอดส์ติดต่อกันอย่างไร ร้อยละ 85.22 เห็นว่าควรมีการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์แก่ทุกคน ร้อยละ 64.76 ไม่ทราบว่าโรคเอดส์มีอาการเป็นอย่างไร ร้อยละ 28.41 คิดว่าหากเป็นโรคเอดส์แล้วไม่รู้จะแจ้งกับใคร ร้อยละ 37.50 ไม่ทราบว่าป้องกันตนเองจากโรคเอดส์ได้อย่างไร

¹Breed, W. "Mass Communication and Social Intergation" Social Forces 37 (1958), pp. 56-57.

²ศูนย์วิจัยและพัฒนา คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และสมาคมเร่งรัดพัฒนาคุณภาพชีวิต เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงวิชาการ 2528 หน้า 8/1 ถึง 8/11.

กาญจณี หวังถิรอำนวย¹ ศึกษาการเปิดรับข่าวสารกับความรู้และการป้องกันโรคเอดส์ในหญิงอาชีพพิเศษและชายรักร่วมเพศ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า สื่อหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่ให้ความรู้แก่กลุ่มตัวอย่างมากที่สุด รองลงมาคือ วิทยุ และสื่อสิ่งพิมพ์ตามลำดับ ส่วนความรู้และการป้องกันโรคเอดส์พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดทราบหรือเคยได้ยินเรื่องโรคเอดส์ ส่วนใหญ่ตอบถูกว่าโรคเอดส์คืออะไร ติดต่อกันอย่างไร คนไหนคือกลุ่มเสี่ยงต่อโรคเอดส์สูง และรู้ว่าจะป้องกันโรคเอดส์ได้ด้วยถุงยางอนามัย แต่ส่วนใหญ่ตอบไม่ถูกว่าอาการสำคัญของโรคระยะแสดงอาการเต็มทีนั้น เป็นอย่างไร สำหรับด้านการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคเอดส์นั้น ถึงแม้ว่าส่วนใหญ่จะรู้ว่าป้องกันได้ด้วยถุงยางอนามัย แต่ก็ไม่นิยมใช้ เพราะคู่นอนไม่ชอบหรือไม่ยอมใช้

นายแพทย์ วิชาญ วิทยาศัย และคณะ² ได้ทำการศึกษาเรื่อง "เอดส์กับเพศสัมพันธ์" พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังเข้าใจว่าโรคเอดส์เป็นโรคของพวกรักร่วมเพศ ข้อนี้จะต้องชี้ให้ประชาชนเห็นว่าโรคเอดส์เกิดขึ้นได้กับทุกคนที่ได้รับเชื้อเอดส์มา ไม่ว่าจะ เป็นรักร่วมเพศหรือชายจริงหญิงแท้ก็ตาม ประชาชนยังไม่ทราบถึงทางติดต่อของโรคนี้อย่างแท้จริง ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ทราบว่าหญิงบริการบางจังหวัดบางแห่งติดเชื้อแล้วถึง 44 % จึงใช้บริการกันสบายโดยไม่รู้วาทิเดียวกับติดเชื้อเอดส์ ประชาชนส่วนใหญ่ยังชะล่าใจว่าการติดเชื้อเอดส์มักคิดในกลุ่มผู้ติดยาเสพติดมากกว่าทางเพศสัมพันธ์ ทั้งนี้เนื่องจากที่พบตัวเลขในกลุ่มผู้ติดยาเสพติดมากกว่า เพราะกลุ่มนี้เข้ามารับการบำบัดรักษาจึงตรวจพบได้ง่าย ในขณะที่กลุ่มที่ติดทางเพศสัมพันธ์ไม่ได้รับความร่วมมือตรวจพบยากตัวเลขจึงน้อย ตัวเลขที่รายงานจำนวนผู้ติดเชื้อเอดส์ทางหน้าหนังสือพิมพ์อาจมากกว่าจำนวนที่รายงานไว้ในสถานการณ์

¹กาญจณี หวังถิรอำนวย "การเปิดรับข่าวสาร กับความรู้และการป้องกันโรคเอดส์ในหญิงอาชีพพิเศษ และชายรักร่วมเพศ ในเขตกรุงเทพมหานคร" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531 บทคัดย่อ

²วิชาญ วิทยาศัย และคณะ, เอดส์กับเพศสัมพันธ์, คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, วารสารโรคเอดส์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 2, 2532, หน้า 87-96.

ของประเทศ ทั้งนี้เพราะมีความล่าช้าในการรายงานและรวบรวมผล อาการของโรคเอดส์
 เพิ่มขึ้นเป็นขั้นร้ายแรงที่สุด ทำให้เป็นปอดบวมจากพยาธิและแบคทีเรียต่าง ๆ เชื้อหุ้มสมอง
 อักเสบจากเชื้อราและแบคทีเรียต่าง ๆ ลิ้นปากเป็นฝ้าขาว บางรายมีมะเร็งหลอดเลือด
 ผู้มีอาการเหล่านี้จะตายภายใน 6 เดือน ถึง 1 ปี

ปราโมทย์ ทองกระจาย¹ ได้แสดงถึงผลการวิจัยของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ และ
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า อัตราการติดโรคเอดส์ในหญิงบริการมีถึง 90 % ในบางสำนัก
 และเฉลี่ยเท่ากับ 44 % โรคเอดส์ไม่ใช่โรคไกลตัวเราอีกต่อไป เราไม่ไปหาโรคเอดส์
 โรคเอดส์ก็อาจมาหาเราถึงบ้านได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มแม่บ้าน ฉะนั้นจึงอยู่ที่เราจะ
 ป้องกันตัวเราเองหรือไม่เท่านั้น โรคเอดส์ติดต่อทางการร่วมเพศทั้งแบบปกติ ทางทวารหนัก
 และปากกับผู้มีเชื้อเอดส์อยู่ในร่างกาย ทางเลือด โดยการรับเลือดหรืออวัยวะของผู้มีเชื้อ
 เอดส์หรือการใช้เข็มฉีดยาร่วมกับผู้มีเชื้อ และทางมารดาที่มีเชื้อเอดส์สู่ทารกได้ตั้งแต่อยู่ใน
 ครรภ์ ในระหว่างการคลอดหรือในระหว่างการเลี้ยงดู ผู้ที่มีเลือดบวกเอดส์ไม่ว่าจะมีอาการ
 หรือไม่ก็ตามจะพัฒนาไปสู่เอดส์ระยะเพิ่มขึ้นและเสียชีวิตทุกรายไป

จากแนวความคิด ทฤษฎี ที่กล่าวมาแล้วนั้นทำให้มองเห็นถึงอิทธิพลของสื่อมวลชน
 ในที่นี้ได้แก่ หนังสือพิมพ์ ที่มีผลต่อการกำหนดภาพในสมองของผู้รับในฐานะที่เป็นผู้กรองสาร
 เป็นผู้เลือกสรรข่าวสารบางชิ้นส่งไปยังผู้รับ ประกอบกับงานวิจัยอ้างอิงในการศึกษาคั้งนี้
 อันได้แก่ การกำหนดเรื่องพิจารณา ผู้กรองสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับโรคเอดส์ ทำให้
 เห็นภาพสะท้อนในด้านความรู้ความเห็นในการป้องกันโรคเอดส์ของประชาชนโดยทั่วไป ที่
 ได้รับอิทธิพลจากสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ เป็นต้น เนื้อหาข่าวสารเกี่ยวกับโรคเอดส์ที่
 ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ และควรศึกษาว่าหนังสือพิมพ์นั้นได้ทำอะไร
 แก่ผู้รับ ในด้านใดบ้าง อย่างไร

¹ปราโมทย์ ทองกระจาย, "เอดส์" มหันตภัยที่กำลังทำลายชาติ, วารสาร
โรคเอดส์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 2, 2532, หน้า 104-111.